

100181

สัมภาษณ์

อดีตเลขาธิการในสมเด็จพระสังฆราช

แห่ง

พระราชอาณาจักรลาว

โดย

นพพรรณ พิจารณ์เมือง

ถาม พระคุณเจ้าลัทธิเข้ามาประเทศไทยเมื่อไร

ตอบ อาตมาลัทธิเข้ามา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม

๒๕๒๐

ถาม พระคุณเจ้าบรรพชาอุปสมบทมานานเท่าไร และ
เคยดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์อะไรมาบ้าง

ตอบ อาตมาบรรพชาเป็นสามเณรได้ ๕ พรรษาและ
อุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ ๓๑ พรรษา ขณะนี้อายุได้ ๕๒ ปี
แล้ว ในอดีตอาตมาเคยดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ลาวมาแล้ว
ดังนี้ คือ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่สุวรรณภูมิราม

ใน พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการในสมเด็จพระสังฆราชแห่งพระราชอาณาจักรลาว ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะแขวงนครหลวงพระบาง (เจ้าคณะจังหวัด) ใน พ.ศ. ๒๕๐๙ และตำแหน่งสุดท้ายได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการ องค์การ พุทธศาสนาสัมพันธ์ แห่ง แขวง หลวง พระบาง (ตามระบอบการปกครองคณะสงฆ์แผนใหม่) ใน พ.ศ. ๒๕๑๙

ถาม เมื่อ พระคุณเจ้า ลักขมานัน ได้บอกให้ใคร ทราบบ้างหรือเปล่า

ตอบ บอกไม่ได้ แม้แต่พระเถรในวัดของอาตมาก็บอกไม่ได้ พี่น้องก็บอกไม่ได้ แม้แต่ออกโทนญาติโยมก็บอกไม่ได้ทั้งนั้น นอกจากทูลเป็นนัย ๆ ให้สมเด็จพระสังฆราชทรงทราบเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเขาพยายามสร้างสังคมใหม่ให้ไม่ไว้วางใจกัน พ่อแม่ก็ไม่ไว้วางใจลูก ๆ สรุปแล้วไว้วางใจใครไม่ได้ทั้งนั้น จึงบอกใครไม่ได้

ถาม กระผมขอทราบสถานะของพระพุทธศาสนา ก่อนและภายหลังที่คอมมิวนิสต์เข้ามาแล้วเป็นอย่างไร

ตอบ ความจริง พระพุทธศาสนาใน ประเทศลาว ก็มี ความเป็นไปคล้ายคลึงกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย คือ

พระสงฆ์สามเณรก็ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ส่วน
พุทธศาสนิกชน ก็มีความเคารพนับถือ ในพระเจ้าพระสงฆ์ก็อยู่
มีการทำบุญทำทานตามวิสัยของพุทธศาสนิกชนที่ดี กล่าวโดย
ทั่วไปแล้วก็ไม่มีอะไรผิดแปลกจากชาวพุทธไทยเลย

แต่ ก่อนที่ คอมมิวนิสต์จะ เข้ามา เจรจากับรัฐบาล เวียง
จันทน์นั้น ก็ตอนที่เขายู่ชำเหื้อและเชียงขวางนั้น ทุก
ครั้งฝ่ายผู้ใหญ่ของเขาเช่นพระยาภูมิและคณะรัฐมนตรี ของเขา
จะต้องเข้ามาหาพระเถระผู้ใหญ่และนำ เครื่องไทยทานมาถวาย
เสมอและนอกจากนั้นยังนำไปถวายพระเณรตามวัดต่าง ๆ อีก
ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันว่าพวกเขายังเคารพพระเจ้าพระ-
สงฆ์อยู่ แต่พอเขาล้มรัฐบาลผสมแล้วจัดตั้งรัฐบาลไกรสรขึ้น
มาแทนก็ไม่เห็นอีกเลย และจดหมายอันสำคัญยิ่งในการเข้า
มาเจรจาก็คือเขาส่งนักการเมืองเข้าไปหาพระหนุ่มเณรน้อยตาม
วัดต่าง ๆ แล้วพูดว่า แต่ก่อนพระเจ้าพระสงฆ์เปรียบเหมือน
เป็นอกัปปบุคคลผู้เสียของกะ (ผู้พิการเสียอวัยวะซึ่งไม่เหมาะ
สมจะรับหน้าที่ใด ๆ ทั้งสิ้น) อย่างนี้ หากเมื่อคอมมิวนิสต์
เข้ามาปกครองประเทศลาวแล้วก็จะให้พระเจ้าพระสงฆ์มีสิทธิ์

ทุกอย่าง คือสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรก็ได้ ลงบัตร
 เลือกตั้งผู้แทนราษฎรก็ได้ เล่นการเมืองก็ได้ เป็นรัฐมนตรี
 ธรรมการก็เป็นได้ ฉะนั้น พระสงฆ์หนุ่มน้อยก็กระตือรือร้นที่
 ออกดีใจ ที่นัฟพอเข้ามาแล้วมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น เขาพูดว่าจะส่ง
 เสริมพระพุทธศาสนา จะให้พระสงฆ์มีการศึกษาเล่าเรียนพระ
 ธรรมวินัย จะให้พระสงฆ์มีความรู้แตกฉานในอรรถในธรรม
 แล้วจะให้ไปเทศนาสั่งสอนประชาชน เพื่อให้มีจิตเมตตา
 สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เอาธรรมะเข้าสู่จิตใจของประ
 ชาชน เมื่อประชาชนมีศีลธรรมดีแล้ว การลักเล็กขโมยน้อย
 ก็จะไม่มี บ้านเมืองก็จะอุดมสมบูรณ์ ขณะเดียวกันก็ให้ผู้น้อย
 กล่าวโจมตีพระสงฆ์ว่าพระสงฆ์ไม่ได้ทำประโยชน์อะไร การ
 เอาเข้าไปให้พระสงฆ์กินนั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย พระสงฆ์
 อยู่เฉย ๆ ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรให้กับประชาชนเลย ไม่ได้
 ออกแรงงานช่วยเหลือประชาชนเลย พระสงฆ์นี้เอาสวรรค์
 ในปัจจุบัน แต่ประชาชนนั้นตายแล้วจึงค่อยได้ พระสงฆ์นี้
 เหวี่ยงกว่าสัตว์ดิรัจฉาน ร้ายกว่าสัตว์ดิรัจฉาน เพราะสัตว์
 ดิรัจฉานมันยังรู้จักหากินเลี้ยงตัวเอง แต่พระสงฆ์ไม่ได้หากิน

เลี้ยงตัวเอง มีแต่ขุติตประชาชนกิน การที่เขาทำเช่นนั้น จึงเป็นการที่สงวนหน้า และแฝงไว้ด้วยเล่ห์กลที่จะบ่อนทำลาย พระศาสนาอย่างเห็นได้ชัด

เมื่ออาตมาว่า มีการกล่าวโจมตีพระสงฆ์ ล้วนแต่เรื่อง ร้าย ๆ ทั้งนั้น อันเป็นวิธีการของฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว จึงนำ เรื่องกราบเรียนพระเถระผู้ใหญ่เพื่อหาทางแก้ไขหรือ ตอบโต้ชี้แจง พระเถระผู้ใหญ่ส่วนมากไม่เชื่อกลับพูดว่าพวกมันไม่รู้จึงพูดอย่างนั้น พวกมันเป็นพวกแม้วบ้าง เป็นพวกลาวเท็งบ้าง เป็นคนชั้นต่ำบ้าง พวกมันไม่เคยได้บวชมันจึงไม่รู้เรื่อง แต่สังเกตดูแล้วเห็นว่าฝ่ายผู้ใหญ่ของเขา ส่งเสริม สนับสนุน เป็นอย่างดี ผลที่สุดก็เป็นอย่างที่อาตมาว่า และต่อมาพระสงฆ์ก็ถูกจับไป ๆ อันมีเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นแหละการศาสนา การศึกษาเล่าเรียนของ พระสงฆ์ เขาก็ พยายาม เอาการ เมืองเข้ามา แชกแซงเรื่องพระธรรมวินัยก็มีน้อยลง ๆ ต่อมาก็ประณาม จักรวรรดินิยมอเมริกาและประเทศไทย

ถาม ตอนที่พวกเขาเข้ามาใหม่ ๆ นั้น เขาให้พระสงฆ์ไปต้อนรับอย่างไรบ้าง

ตอบ ตอนที่เจ้าสุภานุวงศ์เข้ามาเขาก็ให้พระสงฆ์ไป
ต้อนรับที่สนามบิน ไปสวดชยันโต ไปพรมน้ำมนต์ แต่อาทมา
และสมเด็จพระสังฆราชไม่ได้ไปกับเขา เพราะอยู่ที่แขวง
หลวงพระบาง

ถาม ในระยะแรก ๆ พระสงฆ์มีความรู้สึกหรือการต่อต้านอย่างไร

ตอบ เรื่องการต่อต้านนั้นไม่มี เพราะว่าเขามีกฎข้อ
บังคับตายตัว เช่นว่าเขาให้ประชาชนไปเข้าสัมนา เขาก็ถาม
ว่าผู้ใดยังมีความ สงสัยอันใด หรือยังไม่เข้าใจอะไรก็ให้ ถามได้
เมื่อมีผู้ซักถามหลายครั้งหลายหน เขาก็ไม่มี ใครได้ เห็น เขาก็
ต่อไป ดังนั้นจึงไม่ค่อยมีผู้ใดถามหรือกล้าต่อสู้กับเขาได้

ถาม ขณะที่เจ้าสุภานุวงศ์ดำเนินการอยู่นั้น ได้มีพระ
เถรกล่าวโจมตีพระเถระผู้ใหญ่ ให้เสียหายทำนองแนวร่วมของ
เข้าง้างไหม

ตอบ อันนี้มีแน่ เพราะพระเหล่านั้นก็มีหลายระดับ
พระบางองค์ก็มีหัวเอนเอียงไปในทำนองว่าของใหม่นี้ดีกว่าของ
เก่า คือมีสิทธิเสรีภาพและเป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่าของเก่า

แล้วก็หลงไปตามเขา ทำการทำงานช่วยเหลือเขาแล้วก็โงมก
พระเถระผู้ใหญ่ว่ายืดของประเพณีอันเก่าแก่ ซึ่งไม่มีสาระ
ประโยชน์อันใด แม้กระทั่งว่าเณรและเด็กวัดที่รับใช้พระก็ว่า
เป็นการชู้กรีกกัน ทุกคนต้องพึ่งแรงงานของตนเอง เณรและ
เด็กวัดเหล่านั้นพากันทำงานและไม่ปฏิบัติพระเจ้าพระสงฆ์ก็มี

ถาม สำหรับพระเณรที่จัดตั้งเป็นกลุ่มเป็นขบวนการ
มีบ้างไหม

ตอบ อันนั้นก็ มีว่า วัดหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่งเขา
จัดตั้งอย่างน้อย ๕ คน ถึง ๑๐ คนให้เป็นจู้ (กลุ่มย่อยหน่วย
ย่อย) แล้วให้คนหนึ่งเป็นนาย แล้วก็ ๕-๖ จู้เป็นหน่วย
หนึ่งแล้วก็ให้คนหนึ่งเป็นนาย ครั้นตั้งเป็นจู้เป็นหน่วยอย่างนั้น
แล้วสมภารเจ้าวัดก็ไม่ได้ความหมาย พวกเขาก็ไม่นับถือ เขาก็
นับถือหัวหน้าจู้ หัวหน้าหน่วยของเขา เมื่อครบเจ็ดวันแล้ว
ก็ประชุมกันสำรวจว่าใครมีแนวคิคอย่างไรหรือมีใครทำผิดอย่าง
ไรแล้วก็เอามาแสดงต่อจากนั้นก็รายงานไปยังหน่วยเหนือ นี่
เป็นวิธีการที่เขา กำลังทำอยู่ขณะนี้

ถาม เมื่อคอมมิวนิสต์ปกครองแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองคณะสงฆ์อย่างไรบ้าง

ตอบ อาตมาขอย้อนพูดหน่อยหนึ่ง ก็คือว่าก่อนที่เมืองลาวจะเป็นคอมมิวนิสต์นั้น การปกครองคณะสงฆ์ลาวก็มีลักษณะคล้ายการปกครองของคณะสงฆ์ไทย กล่าวคือ ทางคณะสงฆ์ก็มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นพระประมุข ทางฝ่ายบ้านเมืองก็มีสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตเป็นพระประมุข มีสมเด็จพระยุพราช มีคณะที่ปรึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ลดหลั่นกันลงมา ส่วนทางคณะสงฆ์ก็มีเจ้าคณะแขวงต่าง ๆ มีเจ้าคณะเมือง เจ้าคณะตาแสง (ตำบล) และเจ้าอาวาส แต่เดิมนั้นเขาเปลี่ยนแปลงหมด เขามาจัดตั้งพระมหาคำตัน เทพบัวลี ซึ่งเป็นพระของฝ่ายแนวลาวเป็นประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และก็มีคณะกรรมการช่วยกันบริหาร ชนชั้นตามแขวงต่าง ๆ มี ๓ องค์คือ องค์หนึ่ง เป็น ประธานองค์ การพุทธศาสนา สัมพันธ์แห่งแขวงนั้น ๆ องค์หนึ่งเป็นรอง องค์หนึ่งเป็นเลขา แล้วอีก ๔ องค์เป็นที่ปรึกษาร่วมกัน สำหรับเมืองก็มีองค์หนึ่งเป็นประธาน

องค์หนึ่งเป็นรอง องค์หนึ่งเป็นเลขา สำหรับอีก ๒ องค์เป็นที่ปรึกษา ถึงตาแสงมี ๓ องค์คือ องค์หนึ่งเป็นประธาน องค์หนึ่งเป็นรอง องค์หนึ่งเป็นเลขา สำหรับอาตมาก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ แห่งแขวงหลวงพระบางตามระบอบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่นี้

ถาม คณะกรรมการสงฆ์ดังกล่าวได้ดำเนินการอะไรไปบ้างแล้ว

ตอบ คณะกรรมการสงฆ์นี้จะดำเนินการไปตามลำพังไม่ได้ ต้องดำเนินการตามเอกสารที่ทางบ้านเมืองเขาส่งมา คือทำตามนโยบายของเขา คือว่ารัฐบาลมีนโยบายอย่างไร คณะสงฆ์ก็ต้องส่งอย่างนั้น ต้องทำอย่างนั้นเหมือนกัน เป็นต้นว่าเขาสั่งให้พระสงฆ์ออกไปตามชนบทเพื่อปลุกกระดมมวลชน ให้ประชาชนทำสวนผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เป็นต้น ดังนั้นอาตมาเห็นว่ามันเป็นเรื่องผิดธรรมดาวิสัยสงฆ์ จึงไม่อาจปฏิบัติตามได้ อีกประการหนึ่งเจ้าหน้าที่เขามาจับเอาพระ ที่หลวงพระบางลักออกไปองค์หนึ่ง พระองค์นั้นชื่อว่าปัญญาวราพร เป็นพระภิกษุธรรมดานี้แหละ แต่อดีตเคยเป็นทหารมาก่อน ลามาบวชได้

๕-๖ พรรษาแล้ว เจ้าหน้าที่เขามาจับเอกสารได้ฉบับหนึ่ง ซึ่งว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง ครั้นคณะสงฆ์ขอไต่สวนพิจารณาความผิดด้วย เขาก็ไม่ยอม เขาก็บอกเอกสารนั้นไม่ได้สอบสวนพิจารณาค้วยไม่ได้ แล้วเจ้าหน้าที่เขาก็เอาชุดคำมาให้หนึ่งแล้วใส่กุญแจมือไปเลย ตั้งแต่นั้นมาไม่มีใครเห็นพระบัญญัติวรารพอีกเลย นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ที่ไปจับสำเนาตามหมู่บ้านก็พูดว่า พระที่ถูกจับที่หลวงพระบางนั้นไม่ใช่มีแต่องค์เดียวเท่านั้น พระปฏิการ (พวกต่อต้านไม่ปฏิบัติตามอุดมการณ์ของ คม.) ซึ่งพระขุตริตประชาชนยังมีอีกหลายองค์ จะต้องรีบจับมัดเป้าให้หมดสิ้นไป แต่ก็มิได้บ่งว่าเป็นองค์ไหน

ถาม สมเด็จพระสังฆราชประทับอยู่วัดไหนและอยู่ในฐานะเช่นไร

ตอบ ปัจจุบันสมเด็จพระสังฆราชยังคงประทับอยู่วัดใหม่สุวรรณภูมิราม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางคณะสงฆ์แล้ว โดยมีพระมหาคำตัน เทพวัลลี เป็นประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ ฯ เช่นนี้แล้วก็ยกเลิกตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช และแต่งตั้งให้พระองค์เป็นที่ปรึกษา แต่ความจริงพระองค์

มิได้มีส่วนในการบริหารคณะสงฆ์แต่อย่างใด เจย ๆ ก็อยู่อย่างผู้เฒ่าผู้แก่ไปวันหนึ่ง ๆ ไม่มีความหมายอะไร

ถาม พระมหาคำตัน เทพบัวลี เมื่อก่อนเคยมีตำแหน่งทางคณะสงฆ์อย่างไรหรือไม่

ตอบ เมื่อก่อนที่คอมมิวนิสต์เข้ามาปกครอง พระมหาคำตันมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าโรงเรียนแขวงหลวงพระบางซึ่งเทียบเท่าตำแหน่งองค์การศึกษาอำเภอของคณะสงฆ์ไทย แต่ตัวยังคงประจำอยู่ที่แขวงเวียงจันทน์ ต่อมาได้หนีไปหาพวกแนวลาในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ (พ.ศ. ๒๕๐๙) สมัยกองแลปฏิวัติ นั้นแหละ ไปช่วยเหลือการงานให้เจ้าสุภานุวงศ์ แล้วกลับเข้ามาได้เป็นใหญ่เป็นโต ในอดีตเคยเข้ามาเรียนพระปริยัติธรรมในประเทศไทยนี้แหละ

ถาม ในเรื่องการบังคับพระนั้น เขาได้บังคับอย่างไรบ้างหรือมีเอกสารสั่งการอย่างไรบ้าง

ตอบ ในเรื่องนี้เขาไม่ออกเป็นเอกสารเพราะมันเป็นหลักฐาน แต่ว่าเขาได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ของเขาบอกกับพระ ๆ ไปว่าให้พระสงฆ์เรียนการทำสวนผัก การทำสวนครัวทุกอย่าง

การทำให้ การทำนา การเลี้ยงสัตว์ เพราะประชาชนกำลัง
สร้างสรรคพัฒนาบ้าน เมืองเกรงว่าจะไม่มีผู้ไถนา อาหารมาให้
พระสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำกินเอง ก็ต้องช่วยเหลือ
ตัวเอง

ถาม เรื่องเลี้ยงสัตว์ นี้จะเป็นเรื่องขัดกับภาวะของ
พระสงฆ์อยู่มาก

ตอบ เป็นความจริง แต่เขาก็ให้ทำ เพราะฉะนั้นจึง
มีพระผู้เฒ่าบางองค์คัดค้านว่ามันจะสมกับธรรมวินัยหรือ พระ
มหาคำตันก็บอกว่าเราเลี้ยงมันไว้เฉย ๆ เราไม่ให้ฆ่ามัน ไม่
ผิดธรรมวินัย

ถาม พระพุทธองค์ปฏิบัติตามนโยบายไหม

ตอบ ก็มีพระบางองค์ก็อยากเป็นท้าวตีศวรเด่นเพื่อให้
ถึงถอง (ถึงที่สุด) ของเขาก็ปฏิบัติตาม ก็ว่าเขาสั่งการมา
อย่างใดก็ปฏิบัติตามหมดทุกสิ่งทุกอย่าง บางองค์ก็จำใจต้อง
ปฏิบัติตามเพราะกลัวอันตราย

ถาม สำหรับพระที่ไม่ปฏิบัติตาม นโยบาย นั้นเขาจัด
การอย่างไรหรือไม่

ตอบ สำหรับพระที่ไม่ปฏิบัติตามเขาก็เฝ้ามองดูอยู่ มี
ชื่อในบัญชีเขาหมคนั้นแหละ แล้วมันก็อยู่ด้วยกันยากอย่าง
อาตมานี้แหละผลที่สุดก็อยู่ไม่ได้เขาหาว่าเป็นพระปฏิกรทั้งนั้น

ถาม เรื่องการบิณฑบาตรนี้ยังทำได้อยู่หรือ

ตอบ เรื่องการบิณฑบาตยังมีอยู่บ้าง เพราะญาติโยม
เก่าแก่ที่ยัง มีความเชื่อความ เลื่อมใส แน่นในพระพุทธ-
ศาสนา ถึงแม้ว่าขณะใส่บาตรนั้นจะถูกเจ้าหน้าที่ตำว่าโจมตี
อย่างไรก็ทน ข้าวก็ใส่และถวายปิ่นโตอีกด้วย แต่ว่าจะมีการ
บวชหรือการทำบุญทำทานอย่างแต่ก่อนไม่ได้

ถาม ที่ว่าเจ้าหน้าที่ตำว่าโจมตีนั้น หมายความว่า
อย่างไร

ตอบ ก็เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นแหละ ขณะที่พระออก
ไปบิณฑบาตรและมีญาติโยมใส่บาตรนั้นแหละ เขาจะมาว่า
ต่าง ๆ นานา และไปพูดกับคนบ้านใกล้เรือนเคียงทำนอง
ลากถางว่าเขาทำงานอะไรหนอ เขาได้เงินเดือนเท่าไร เขา
เหลือกินเหลือใช้มากมายนักหรือ เขามีนิสัยชอบฟุ่มเฟือย
เขามั่งมีเหลือเกิน อาตมาคิดว่าถ้าหมคนั้นผู้เฒ่าผู้แก่รุ่นนั้นแล้ว

ก็หมกคนใส่บาตรไปด้วยเพราะทนค่าไม่ไหว และไม่มีข้าวปลาอาหารเหลือพอที่จะใส่บาตร

ถาม เกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัดเขาจัดการอย่างไร

ตอบ ขณะนี้เขายังมีหนังสือไปตามวัดต่าง ๆ ขอให้ทางวัดสำรวจศาสนสมบัติทุกอย่าง เช่นพระพุทธรูปที่เป็นทองคำ พระพุทธรูปที่เป็นทองเหลือง พระพุทธรูปที่เป็นสัมฤทธิ์ พระพุทธรูปที่เป็นเงิน พระพุทธรูปที่เป็นแก้ว ต้องทำบัญชีหมดรวมทั้งกุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ อุโบสถ มีจำนวนกี่หลังและมีขนาดกว้างยาวเท่าไร มีเครื่องใช้อะไรบ้าง เช่นเสื้อ หมอน อาสนะ พรม ต้องทำบัญชีหมดทุกสิ่งทุกอย่าง

ถาม มีบ้างไหมที่รัฐเอาสถานที่ของวัดไปทำเป็นสถานที่ราชการหรือที่ตั้งหน่วยทหาร

ตอบ ขณะนี้ที่แขวงหลวงพระบางมีอยู่วัดหนึ่งเป็นวัดเก่าแก่มากอยู่ริมฝั่งโขงมีพระอยู่ ๒-๓ องค์ แล้วเขาก็ให้พระไปอยู่วัดอื่นแล้วเอานักเรียนมัธยมประมาณ ๕๐ คนไปอยู่ เอาครู อาจารย์ไปอยู่ ยึดเอาเป็นโรงเรียนเลย ต่อมาก็อาศัยอีกเอาเป็นสถานที่ราชการและที่ตั้งหน่วยทหารก็เป็นได้ ตอนนั้นเพิ่งเอาไปวัดเดียวเท่านั้น

ถาม เครื่องอัฐบริหารของสงฆ์ มีการผลิตขึ้นในเมือง
ลาวไหม

ตอบ ไม่มี เพราะเครื่องอัฐบริหารทั้งหมดก็ผลิตไป
จากเมืองไทยนี้แหละ ส่งไปจากเมืองไทยนี้แหละ เพราะฉะนั้น
ร้านค้าของเอกชนที่เคยขายเครื่องอัฐบริหารเมื่อถูกยึดเป็น ของ
รัฐหมดเช่นนี้ จึงไม่มีเครื่องอัฐบริหารขาย ส่วนพระสงฆ์ลาว
ที่ยังมีใช้กันอยู่เดี๋ยวนี้ก็ได้อาศัยส่งไปจากเมืองไทยนี้แหละ

ถาม ที่ว่าพอถึงวันทำบุญแล้ว ทางรัฐจะนัด
ประชาชนให้ไปสัมนาหรือประชุมเพื่อไม่ให้มีโอกาสมาร่วม
ทำทานนั้นเป็นความจริงไหม

ตอบ อันนี้เป็นความจริง ตัวอย่างเช่นบุญเข้าพรรษา
บุญมหาชาติ บุญมาฆะ บุญวิสาขะ เป็นต้น เมื่อถึงวันบุญ
อันเป็นวันสำคัญทางศาสนาที่พวกเราเคยทำมานั้น ทางรัฐเขา
ก็จะระดมประชาชนให้ไปสัมนาบ้าง ให้ไปชุดลอกकुคองไป
ทำงานอย่างอื่นบ้าง ทำนองนี้แหละ คือเขาหาทางไม่ให้
ประชาชนมาร่วม มาทำบุญทำทาน

ถาม ผู้ที่เคยบวชเรียนถึงขั้นมหาแล้วลาสิกขาออกไป
ไปทำงานกับฝ่ายซ้ายแล้วกลับมาโจมตีศาสนาบ้างไหม

ตอบ มี พวกนี้บางคนก็มีหวั่นิยมไปทางเขาหมก
 บางคนก็ทำไปเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง แต่จะอย่างไรก็ตาม
 ถือได้ว่าเป็นอันตรายต่อศาสนาอย่างยิ่ง เพราะเขาเคยบวช
 เขาเคยเรียน เขาจึงรู้จักอ่อน จุดแข็งของศาสนาเป็นอย่างดี
 เขาจึงพยายามโจมตีเฉพาะจุดอ่อนของศาสนาเท่านั้น และคน
 ส่วนมากก็มักเชื่อเขาเสียด้วย เพราะเคยนับถือมาแต่สมัยเมื่อ
 ยังบวชยังเรียนอยู่ พวกที่ทำตัวอย่างนี้เนรคุณต่อศาสนามาก
 เป็นอันตรายจริง ๆ

ถาม พระคุณท่านเคยไปเข้าสัมนาบ้างไหม

ตอบ ไม่เคยไปสัมนาไกล ๆ กับเขาหรอก แต่เมื่อถึง
 เดือน ๑๒ ก็มีงานบุญประจำปีทั่วธาตุหลวงแขวงเวียงจันทร์
 อาตมาก็ต้องมา เมื่อเสร็จงานบุญแล้วก็มีสัมนาบางครั้งก็เจ็ดวัน
 บางครั้งก็สิบวัน

ถาม ในการประชุมสัมนานี้ ใครมาเป็นประธานการ
 ประชุม

ตอบ มหาคำตันมาเป็นประธานในที่ประชุม แล้ว
 ให้เจ้าคณะแขวงต่าง ๆ รายงานผลงานเช่นการปกครอง การ
 สาธารณูปการ การเผยแพร่และการศึกษาในรอบปีและเรื่อง

ปลีกย่อยต่าง ๆ เสร็จแล้วก็ส่งมาถึงโครงการในปีต่อไปที่จะ
ต้องปฏิบัติ และในระยะที่ประชุมกันนั้นก็ให้แขวงต่าง ๆ
จัดทำเครื่องหัตถกรรมในครัวเรือนประมาณ ๒๗ รายการนำมา
แสดงนิทรรศการและจำหน่ายด้วย เครื่องหัตถกรรมครัวเรือน
ก็มีเช่น กระติบข้าว สุ่ม ไซ ลอบดักปลา เครื่องจักร
เครื่องสานทุกอย่างรวมทั้งยาพื้นเมืองต่าง ๆ อีกด้วย

ถาม ในการประชุมสมัชชาในเคยมีพระที่เข้าประชุม
ถามเรื่องต่าง ๆ หรือต่อว่ามหาอำมาตย์บ้างไหมที่ไปร่วมกับ
คอมมิวนิสต์แล้วกลับมาทำลายล้างพระพุทธศาสนาแบบนี้

ตอบ เท่าที่สังเกตดูไม่มีองค์ไหนกล้าถามหรือต่อว่า
เพราะเกรงภัยทางการเมือง ได้แต่นั่งฟังเฉย ๆ เท่านั้น

ถาม ในการนำสิ่งของมาแสดงนั้น เขาบังคับด้วย
หรือเปล่าว่าต้องนำสิ่งนั้นสิ่งนั้นมา

ตอบ เขาก็มีรายการไป กำหนดว่าแขวงนั้นต้องนำ
สิ่งนั้นสิ่งนั้นมา เช่นแขวงหลวงพระบางต้องมีลอบ ไซ มี
เครื่องจักรสานอย่างนั้น มีเครื่องยาพื้นบ้าน แขวงเชียงขวาง
ต้องมีเหล็ก มีผ้า มีมิด เป็นต้นอย่างนั้นแหละ รวมแล้วแต่

ละแขวงที่เคยมีเครื่องอุทิศหากรรมอะไรประจำอยู่เขาก็บ่งชี้ให้นำของอันนั้นมา และเมื่อเอามาแล้วก็เอามาวางขายในตลาดเมื่อขายได้เงินแล้วก็เอาเก็บไว้ส่วนกลางบ้าง ส่งไปให้แขวงต่าง ๆ บ้าง เพื่อเป็นค่ากระตาศและการบริหารคณะสงฆ์ทำนองนั้น

ถาม สิ่งที่เขาให้ทำนั้น มีบ้างไหมที่กระทำเองไม่ได้ เพราะรู้สึกว่าเป็นผิดธรรมวินัย

ตอบ อันนี้ก็มิเช่นเครื่องศักดิ์สิทธิ์เช่น ลอบ ไซ เป็นต้น เราก็ให้ญาติโยมช่วยทำให้ ส่วนกระตาศข้าวนั้นเราก็ให้พระผู้เฒ่าผู้แก่ทำ

การที่เขาให้พระทำอย่างนั้นมันเป็นการบ่อนทำลายพระอย่างร้ายกาจเลยทีเดียว คือว่าเขาจะปล่อยข่าวเพื่อใส่ร้ายพระตลอดเวลาว่าพระทำได้ทุกอย่างแม้กระทั่งเครื่องศักดิ์สิทธิ์ แต่ที่พระไม่ทำก็เพราะขี้เกียจและกินแรงชาวบ้านอย่างเดียว เห็นหรือยังว่าเมื่อรัฐเกณฑ์ให้ทำก็ทำได้ เพราะฉะนั้นพระจึงทำได้ทุกอย่างเช่นเดียวกับชาวบ้าน สรุปลแล้วพระก็ไม่ต่างไปจากชาวบ้าน เขาพยายามพูดอย่างนี้เพื่อทำลายศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา

ถาม สำหรับมหาคำตันและพระกรรมกรบริหารได้นำ
อะไรมาแสดงกับเขาบ้างหรือเปล่า

ตอบ เปล่า

ถาม ปัจจุบันนี้ พระมหาคำตันอายุเท่าไรและจำ
พรรษาอยู่วัดไหน

ตอบ พระมหาคำตันอายุประมาณ ๕๗ - ๕๘ ปี และ
จำพรรษาอยู่วัดธาตุหลวง แขวงเวียงจันทร์

ถาม สมเด็จพระสังฆราชทรงทราบหรือเปล่าว່ว่าพระ-
คุณท่านได้หนีเข้ามาเมืองไทยแล้ว

ตอบ เกี่ยวกับเรื่องนั้นะ อาตมาขอเล่าเรื่องดังนี้
เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐ สมเด็จพระสังฆราชได้แต่งตั้ง
อาตมาให้นำพระไตรปิฎกมามอบให้คณะกรรมการคณะสงฆ์ใหม่
เพื่อสร้างต่อไป เนื่องจากว่าเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐
อาตมาพร้อมด้วยญาติโยมพุทธบริษัทได้จัดงานฉลองพระชน
มายุครบ ๘๐ พรรษาถวายและในงานนี้มีผู้บริจาคเงินประมาณ
๗ ล้านบาท สมเด็จพระสังฆราชรับสั่งให้นำเงินจำนวนนี้เพื่อ
จัดสร้างพระไตรปิฎกดังกล่าว ฉะนั้นในการเดินทางมาเพื่อ

มอบพระไตรปิฎกนี้อาตมาได้กราบทูลสมเด็จพระสังฆราชแล้ว
ว่า การที่ข้าพเจ้าไปเวียงจันทร์เที่ยวนี้ ข้าพเจ้าก็ได้เตรียมตัว
เตรียมใจไป ทางที่เมื่อไปถึงเวียงจันทร์แล้วก็จะไปพิจารณาตุ
ถ้าหากว่าพอกลับคืนได้ก็จะกลับคืนหลวงพระบาง แต่ถ้ามันยุ่ง
ยากนักก็จะข้ามไปฝั่งไทยเลย อาตมาก็ได้กราบทูลเป็นนัย ๆ
อย่างนั้นแหละ แต่ในใจนั้นก็รู้สึกสงสารและเห็นใจพระองค์
ท่านมาก เพราะสังเกตเห็นว่าพระองค์ทรงขัดเคืองเรื่องน
ี้มาก

สำหรับชีวิตส่วนพระองค์นั้น น่าเสียดาย ๓ ครั้ว ๓ ชาติมาก.
กล่าวคือ พระองค์บรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุได้ ๑๒ ปี
จนกระทั่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุเลย เมื่ออุปสมบทได้ ๔๕
พรรษา อายุ ๖๖ ปี ก็ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช
ขณะนั้นพระชนมายุ ๘๖ พรรษาแล้ว พระองค์ตื่นตอน ๔
นาฬิกาแล้วนั่งสมาธิไปจนสว่าง แม้ตอนก็ไม่เคยนอนฟูก
นอนเตียง นอนบนเสื่อนอนพื้นธรรมดาแหละ หมอนก็
หนุนแต่หมอนไม้หมอนหวายเท่านั้น บทสวดมนต์ในหนังสือ
สวดมนต์ก็มีน้อยบทนักที่พระองค์สวดไม่ได้ แม้เมื่อมีแขก

มากุญด้วยก็คุยกับเขาไปจนกระทั่ง ๑๑—๑๒ โมง (๒๓—๒๔ น.)
เมื่อแขกไปแล้วก็ท่องแต่หนังสือจึงค่อยจำวัด

ถาม เมื่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์ทำกับพระองค์อย่างนั้น
แล้ว ประชาชนรู้สึกอย่างไรบ้าง

ตอบ เกี่ยวกับเรื่องนี้อาตมาขอเล่าว่า เมื่อเขาจัดตั้ง
รัฐบาลไกรสรขึ้นมาแล้ว เขาก็ให้สมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต
ทำหนังสือสละราชสมบัติ แล้วเขาก็ว่าไม่ได้บังคับ พระองค์
ทรงสละราชสมบัติเอง เท่านั้นยังไม่พอ เขาก็ปล่อยข่าวนัดชุมนุม
กันทั้งประชาชน นิสิตนักศึกษา นักเรียนให้มาพร้อมกันที่
พระราชวังแล้วก็ประกาศโค่นล้มราชบัลลังก์ ประกาศว่า
สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มีความจำเป็น สำหรับ คน ลาว แล้ว
ประชาชนทั้งหมดตกใจไปตาม ๆ กัน เพราะนี่ไม่ถึงว่าเขาจะ
มาไม่นี้ ก็เป็นอันว่าโค่นล้มสถาบันกษัตริย์ได้สำเร็จ เพราะ
เขาบอกว่าประชาชนที่มานี้เห็นพร้อมกัน

เมื่อเขาโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์สำเร็จด้วยวิธีการ
อย่างนั้นแล้ว ต่อมาเขาก็ปล่อยข่าวเพื่อนัดชุมนุมอีก คราวนี้
นัดพระเถรด้วยให้ไปชุมนุมกันที่วัดพระสังฆราช ประชาชน
และพระเจ้าพระสงฆ์รู้ทันแล้วก็ไม่มีใครไปกันสักคนเดียวแผน

โค่นล้มสมเด็จพระสังฆราชก็ไม่ใช่ผล ครั้นแล้วก็มีเสียง
 คำหาญรัฐบาล รัฐบาลก็ประกาศว่าถ้าใครพูดจะถูกจับเพราะ
 รัฐบาลไม่ได้สั่ง รัฐบาลไม่ได้นัดชุมนุม ประชาชนก็ถูกบีบ
 ปากอีก พูดเรื่องนี้ไม่ได้ นอกจากนั้นรัฐบาลยังประกาศอีกว่า
 หากใครจะไปโค่นล้มสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งเป็นที่เคารพ
 สักการะของประชาชนชาวลาวแล้วต้องมีโทษหนัก เพราะ
 รัฐบาลมีนโยบาย เพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาเท่านั้น
 นี่แหละเขามาพูดเอาดีเสียอีก เพราะฉะนั้นพวกคอมมิวนิสต์
 นั้นเชื่อยาก เขาพูดอย่างหนึ่ง เห็นพูดอย่างหนึ่ง มีเรื่องลึกลับ
 ซับซ้อนมาก เขาไม่ได้ทำตามที่เขาพูดสักอย่างไรร

ถาม ส่วนการศึกษาของพระสงฆ์นั้น ขณะนั้นดำเนิน
 การไปในลักษณะไหน

ตอบ พูดถึงการศึกษาไม่ว่าทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม
 ต้องสนับสนุนการปกครองของเขา เดียวนี้การศึกษาของสงฆ์
 จึงไม่เป็นหลักฐานเหมือนแต่ก่อน และก็เกือบจะไม่มีอยู่แล้ว
 เพราะว่าพระสงฆ์สามเณรก็หมดการศึกษา การศึกษานั้นไม่ว่า
 ทางโลกทางธรรมหรือจบมาจากเมืองนอกถ้าไม่สนับสนุน การ

ปกครองของเขาแล้วก็ไม่มีความหมาย (เพราะขาดลักษณะ
ผู้ทำงานให้ชาติตามอุดมการณ์ของ คม.) ต้องเป็นการศึกษาที่มี
ลักษณะชาติจึงจะมีความหมาย แม้คนที่มีลักษณะชาติจะไม่มี
การศึกษาอะไรเลย แต่มีจิตใจเห็นด้วยกับการปกครองของเขา
คนนั้นก็ถือว่าเป็นคนดี แม้อ่านหนังสือออกไม่กี่ตัว เขียนชื่อ
ของตนได้ก็ถือว่าเป็นการศึกษาดีแล้ว

ส่วนตำราทางศาสนานี้ส่วนใหญ่ก็ได้ไปจากเมืองไทย
และเป็นหนังสือไทยทั้งนั้น ขณะนี้เขาสั่งไม่ให้ใช้คือห้ามนำ
ออกมาอ่าน ห้ามนำออกมาสอนกันให้เก็บไว้เฉย ๆ

ถาม ที่วัดพระคุณท่านมีพระเณรจำพรรษามากไหม

ตอบ เมื่อก่อนนี้ก็ประมาณ ๒๐ องค์ขึ้นไป แต่เดี๋ยวนี้
เหลือเพียง ๔-๕ องค์เท่านั้น และมีเฉพาะพระผู้เฒ่าผู้แก่
เป็นส่วนมาก ส่วนพระหนุ่มเณรน้อยก็สึกหมด สึกเพราะ
ความวุ่นวายของบ้านเมือง ครั้นอยู่ไปที่รำคาญเขามาค้ามา
โจมตีไม่เว้น ส่วนมากเขาก็โจมตีว่าพระกินแล้วก็อยู่เฉย ๆ
ไม่ได้ทำประโยชน์อะไร ส่วนวัดก็เป็นสถานที่ชุกช่อนคนหนุ่ม
ไม่ให้เป็นทหาร ไม่ให้ไปทำงานประกอบอาชีพ

ถาม จำนวนพระและวัดในประเทศลาวมีประมาณสักเท่าไร

ตอบ เฉพาะวัดก็มีประมาณ ๗ พันวัด ส่วนพระสงฆ์สามเณรมีประมาณหนึ่งหมื่นหกพันองค์

ถาม ขณะนี้พระสงฆ์และประชาชนลาวรู้สึกอย่างไรต่อเจ้าสุภานุวงศ์ที่นำประเทศไปสู่ระบอบการปกครองของคอมมิวนิสต์

ตอบ กล่าวได้ว่าทั้งพระสงฆ์ ทั้งประชาชนต่างเศร้าสลดใจไปตาม ๆ กัน และก็พูดไม่ได้อีกด้วย เพราะครั้งแต่ก่อนมาทุกคนก็เข้าใจและเชื่อใจว่าเจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งเชื่อพระวงศ์เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และก็เป็นผู้มีความรู้สูงเฉลียวฉลาดมากจะเอาชาติบ้านเมืองให้เป็นอิสระ และสร้างสรรค์ประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะว่าเมืองลาวมีทรัพยากรในดินสินในน้ำมากเช่นแร่ธาตุต่าง ๆ ป่าไม้ ของป่าต่าง ๆ กายานก็มีอยู่มากมายหลายอย่าง แต่มันก็มีเรื่องรบราฆ่าฟันกันเป็นเวลานาน ๒๐-๓๐ ปี จึงไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการสร้างสรรค์พัฒนาบ้านเมือง และว่าเจ้าสุภานุวงศ์นี้แหละจะนำพาประชาชนให้

ช่วยกันสร้างพัฒนาบ้านเมือง แต่เดิมมาก็ว่ากันอย่างนี้ แต่
 มาบัดนี้แล้วเจ้าสุภานุวงศ์ก็หมดความหมายไปเลยในสายตาของ
 ประชาชนลาว พระเจ้าพระสงฆ์และประชาชนลาวหมดความ
 เชื่อถือหมดความเลื่อมใส และรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง
 ประชาชนยิ่งทักขยาก็อดร้อนเท่าไรก็ยังเกลียดชังเจ้าสุภานุวงศ์
 มากขึ้นเท่านั้น มีหลายคนมาพูดกับอาตมาว่าหากพวกเขากำลัง
 ตกนรกอยู่และพ้นโทษแล้วจะให้มาเกิดในเมืองลาวขณะนี้ขอ
 อาศัยอยู่ในเมืองนรกนั้นแหละต่อไปก่อน เพราะคิดว่าตกนรก
 อยู่อย่างนั้นดีกว่ามาเกิดเป็นคนอยู่ในเมืองลาว นี่เขารู้สึกกัน
 ขนาดนี้ เมื่อตกมาถึงปัจจุบันนี้แล้ว เจ้าสุภานุวงศ์ก็เป็นเพียง
 กันดาละบ่ตร คือคอยบังหน้าให้เขาเฉย ๆ เท่านั้น เพราะ
 เจ้าสุภานุวงศ์ไม่ใช่ตัวจักรอันสำคัญเสียแล้ว ตัวจักรอันสำคัญ
 นั่นคือไกรสร เจ้าสุภานุวงศ์ไม่ได้ออกไปออกมีอะไรทั้งนั้น
 คือไม่มีบทบาทอะไร

ถาม เมื่อก่อนนี้มีไกรรู้จักไกรสรบ้างไหม

ตอบ ไม่มีไกรรู้จักเลย แม้แต่ชื่อเสียงก็ไม่เคยได้ยิน
 มาก่อน แต่เมื่อมาจัดตั้งรัฐบาลผสมและองค์การการเมืองขึ้น

ไกรสรและหนูชั๊กก็ยังไม่ปรากฏตัว เมื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมนั้น ก็มีสัญญาและอนุสัญญา มีโครงการการเมืองเพื่อสร้างสภาพพัฒนาบ้านเมืองและจะส่งเสริมพระพุทธศาสนา ส่วนราชบัลลังก์นั้นก็ จะไม่แตะต้องถึงแม้ว่าจะเป็นระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ ก็จะเป็นคอมมิวนิสต์ตัวอย่างของโลก ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นคอมมิวนิสต์ไม่มีศาสนาและพระมหากษัตริย์ แต่เมืองลาวจะให้ มีและจะรักษาไว้ตลอดไป อันนี้แหละเป็นจุดสำคัญที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ ในรัฐบาลผสมก็มีเจ้าสุววรรณภูมา เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นรองนายกรัฐมนตรี ตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ถ้าหากเวียงจันทน์เป็นรัฐมนตรี ทางแนวลาาก็เป็นรอง ถ้าทางแนวลาวเป็นรัฐมนตรี ทางเวียงจันทน์ก็เป็นรองสลับกันไปอย่างนี้ ต่อมาก็เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจนกระทั่งล้มสภา ล้มรัฐบาลผสม ล้มคณะมนตรีทางการเมือง แล้วไกรสรกับหนูชั๊กก็โผล่ขึ้นมาจัดตั้งรัฐบาล แล้วเจ้าสุภานุวงศ์ก็กล่าวปราศรัยว่าเดี๋ยวนี้เรามา รวมกันแล้ว ขอให้เรามาลืมความเก่าความหลังทั้งหมด แม้ว่าใครจะได้กระทำการอันใดไว้ก็แล้วแต่ จะรบราฆ่าฟันกันมาก็ตาม

จะชิงดีชิงเด่นกันก็ตาม มีความเจ็บช้ำน้ำใจกันอย่างไรก็แล้วแต่
 ขอให้แล้วแก่กันไป บัดนี้สองฝ่ายมารวมกันแล้ว จับมือดี
 แขนกัน พร้อมเพียงกันสร้างสรรค์พัฒนาบ้านเมือง อย่าได้
 กระทบความชั่วความไม่ดีต่าง ๆ อีกต่อไป แม้ว่าจะเคยกินเบีย
 กินเงินหรือว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือฉ้อหลวงบังราษฎร์ ก็ให้
 มันแล้วกันไป ขออย่าให้มาฟื้นความเก่าเล่าความหลัง จงช่วย
 กันสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองต่อไป ส่วนพวก
 ที่อยู่เวียงจันทน์จะต้องได้เรียนเอกสารการเมืองของฝ่ายแนวลา
 ให้เข้าใจ และฝ่ายแนวลาที่จะต้องศึกษาเอกสารของทาง
 เวียงจันทน์ให้รู้ จะต้องกระทำการต่าง ๆ ร่วมกัน เราจะได้
 ร่วมไม้ร่วมมือประสานงานกัน ฉะนั้นพวกนายพลนายพันและ
 ข้าราชการก็เอาไปสนทนา ครั้นมีผู้ถามว่าไปสนทนาที่ไหนก็ตอบ
 ว่าบอกยังไม่ได้ บางทีก็ต้องสนทนาเป็นเวลาสามเดือนหกเดือน
 หรือหนึ่งปีซึ่งแล้วแต่ว่าจิตใจของใครของมัน ก็ว่าถ้าผู้ใด
 เข้าใจได้รวดเร็ว เปลี่ยนจิตใจได้ไว ก็ได้มาไว จนกระทั่ง
 บัดนี้ก็ยังไม่ได้มากนักเลย

ถาม นายทหารผู้ใหญ่และข้าราชการพลเรือนผู้ใหญ่
ส่วนมากไปสมัครถึงเมืองไหน

ตอบ ไปเข้าไต่บ้าง ไปค่าย ๐๕—๐๑ ใกล้ ๆ เวียงตานม
บ้าง

ถาม ขณะนี้ทราบไหมว่าสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตประทับ
อยู่ที่ไหน

ตอบ เรื่องสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตเป็นอย่างนี้ คือว่า
หลังจากที่เขาปลุกระดมประชาชนให้ มาโค่น ล้ม พระ องค์ แล้ว
พระองค์ก็ได้มีหนังสือไปยังรัฐบาลเพื่อให้มารับมอบพระราชวัง
เมื่อรัฐบาลได้รับมอบพระราชวังแล้ว พระองค์ก็กลับไปประทับ
ที่บ้านเยื้องสามัญชนธรรมดา ทำสวนทำไร่ไปตามเรื่อง ครั้น
ต่อมาก็มีผู้มายังเป็นตอนกลางคืนรอบ ๆ บ้านที่ประทับ มายัง
อยู่อย่างนี้หลายวันหลายคืน ต่อมารัฐบาลก็ว่าพวกปฏิการ
มันมายังเป็น เกรงจะไม่ปลอดภัยก็เลยนำพระองค์พร้อมด้วย
ครอบครัวไปยังเมืองเวียงไชย ต่อจากนั้นก็ไม่มีใครได้ทราบ
ข่าวเกี่ยวกับพระองค์อีกเลย ไม่ทราบว่าป็นตายร้ายดีอย่างไร
ไม่มีใครได้พบเห็นพระองค์อีกเลยและไม่ได้ข่าวอีกด้วย

ถาม ที่มีข่าวว่าพวกทหารญวนแถวเข้ามาอยู่ในเมืองลาวเป็นจำนวนมากนั้น เป็นความจริงเพียงไร

ตอบ อันนั้นก็อาจมีความจริงอยู่ เพราะว่าใคร ๆ ก็พูดกันอย่างนั้น แต่อาตมาก็ไม่เคยเห็น เพราะเขาไม่ได้เอาไว้ในเมืองหฺรอก เขาเอามันมาไว้ข้างนอกเมืองโน้น เมื่อมีเหตุการณ์จึงจะเอาเข้ามา เขาปิดเป็นความลับมาก อาตมาเห็นว่าเขาเอากองทหารญวนแถวไว้ทางเมืองไซโคนและเมืองเซียงขวางโน้น

ถาม และที่ว่าพวกทหารญวนแถวมาชนทรัพยากรธรรมชาติของลาวไปนั้นเป็นความจริงไหม

ตอบ เรื่องนี้ก็อาจเป็นไปได้ เพราะเขาพูดกันหนาหูมาก พวกญวนแถวมาชนเอาไม้และแร่ธาตุต่างๆ ไป ซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะเขาถือว่าการที่เขาช่วยฝ่ายแนวลาวยกกับรัฐบาลนั้นเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เมื่อเสร็จสงครามแล้วเขาจะอย่างไรก็ได้ ไม่มีใครกล้าไปว่าเขาได้ มันไม่เฉพาะแต่ทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แม้แต่คนลาวสาว ๆ ก็ถูกพวกทหารญวนแถวรังแกจนเจ็บช้ำไม่รู้จะพูดอย่างไรถูก

เพราะตามสภาพแล้วเมืองลาวเหมือนเป็นเมืองชั้นของญวน
มัน มันจะทำอะไรก็ได้ มันใหญ่ในแผ่นดินลาว อาตมา
คิดว่ามันเป็นเวรกรรมอะไรของคนลาวของชาติลาวก็ไม่ได้ถึงได้
ประสบเคราะห์กรรมอันโหดร้ายอย่างนี้เรื่อยมา

ถาม และที่ว่า มีข่าวรัฐเกณฑ์ แรงงาน นักเรียน นัก
ศึกษาเพื่อไปทำถนนไปसानอยนั้นเป็นความจริงเพียงไร

ตอบ อันนั้นก็ความจริงอีกเหมือนกัน เพราะว่า
เขาบอกว่าจะให้ไปเรียนต่างประเทศ นักเรียนนักศึกษาเกิด
ความกระตือรือร้นอยากจะไปเรียนจีนแคงบ้าง ไปเรียนคิวบา
บ้าง ไปเรียนโซเวียตบ้าง แต่เมื่อไปแล้วเขาก็ว่าต้องไปอบรม
ที่นี่ก่อน ใช้แรงงานกันก่อน ก็เลยได้ทำงานขุดถนนหนทาง
บางคนปีหนึ่งสองปี ก็ยังไม่ได้กลับมา ต้องพยายาม หนักกลับ มา
เอง

ถาม ในทางส่วนตัว พระคุณท่านมีความเห็นเกี่ยว
กับลัทธิคอมมิวนิสต์และระบอบประชาธิปไตยอย่างไร

ตอบ ในความเห็นส่วนตัวซึ่งไม่เกี่ยวกับหลักวิชาหรือ
อะไรทั้งนั้น อาตมาเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยให้สิทธิเสรีภาพ

แก่ชีวิตของคนโดยเท่าเทียมกัน สมกับที่เกิดมา เป็นมนุษย์หรือ
 ตรงกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมันไกลกันคนละฟากกับลัทธิ
 คอมมิวนิสต์ มันไกลกันเหลือเกินชนิดเปรียบเทียบกันไม่ได้
 เพราะในระบอบคอมมิวนิสต์นั้นมันไร้สิทธิเสรีภาพ มันไร้
 อิสระภาพทุกอย่าง มันไม่เหมือนกับที่เขานิยามไว้ในหนังสือ
 หรอก ในหนังสือนั้นเขานิยามไว้แต่เรื่องดี ๆ ทั้งนั้น แต่
 เมื่อประสพเข้าจริงจึงได้รู้ว่าคอมมิวนิสต์นั้นเป็นอย่างไร มัน
 สบายจริงสำหรับชนชั้นปกครองของเขา แต่ประชาชนอย่าง
 เรานี้หาความสบายไม่ได้เลย ไม่ต้องพิจารณาคูอย่างอื่นหรอก
 ลองพิจารณาหลักการข้อหนึ่งก็พอรู้ว่ามันเป็นอย่างไรหลักการ
 ที่ว่านั่นก็คือ เงินก็ต้องทำให้หมด ทองก็ต้องทำให้หมด คือ
 ทำคนที่มีเงินมีทองให้หมดไป คนที่ฉลาดมีวิชาความรู้ก็ต้องทำ
 ให้โง่คือทุกคนต้องเป็นกรรมกรหมด แล้วยกเอาคนโง่ขึ้นมา
 เป็นคนปกครอง เมื่อเขาเข้ามาแล้วก็จะต้องเสาะหาคนที่ไม่
 ได้รับความเป็นธรรมต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ
 ผู้โง่โง่และไม่มีความรู้เขาก็จะ แต่งตั้งให้เป็นนายบ้าน และประ-

ฐานบ้าน เพราะคนพวกนี้มีความเกียจคร้านต่อการกระทำของ
เจ้าหน้าที่ในระบอบปกครองเก่า ดังนั้นพวกนี้เมื่อได้รับคำสั่ง
อย่างใดก็ยินดีทำตามทันที เพราะส่วนใหญ่มันมีความเจ็บแค้น
ต่อเจ้าหน้าที่อยู่ก่อนแล้ว นี่แหละเป็นเรื่องสำคัญยิ่งซึ่งคนลาว
ต้องเดือดร้อนและล้มตายกันอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเหตุอย่างนี้

อาตมาขอเพิ่มเติมอีกหน่อยก็คือว่า แม้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
ขึ้นในเมืองลาวมันร้ายแรงแค่ไหน มันทราบดีใจกันอย่างไร
คนลาวเดือดร้อนกันทั่วไป จนกระทั่งต้องหนี ออกจาก ประเทศ
ชาติบ้านเมืองของตนเป็นจำนวนมากอย่างที่เห็นกันอยู่ที่นี่ แต่ก็
มีทั้งคนลาวในต่างประเทศและคนไทยบางกลุ่มไม่ค่อยเชื่อหรือ
เชื่อไม่ค่อยสนิทนักอะไรทำนองนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคน
เหล่านั้นไม่ได้ประสบด้วยตนเองก็ได้ หรืออาจเป็นเพราะวิธี
การโฆษณาชวนเชื่อ ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ มีประสิทธิภาพมากก็
เป็นได้ทั้งสองอย่าง โดยเฉพาะคนลาวในประเทศฝรั่งเศสไม่
เชื่อเลยว่าเหตุการณ์ในลาว มันจะโหดร้าย และรุนแรง อย่างนี้
คนไทยในประเทศไทยบางกลุ่มก็ไม่เชื่อว่าเป็นอย่างนั้น แม้แต่
พระสงฆ์สามเณร ที่อาตมาส่งมา ศึกษาพระปริยัติธรรมในประ-

ไทยเองก็ไม่ค่อยเชื่อ บางองค์ถึงกับไปพบคนลาวอพยพที่
 ศูนย์อพยพหนองคายและถือว่า คนลาวอพยพเหล่านั้นมากมาย
 เช่นว่าหนีมาทำไมในเมื่ออเมริกาก็ไปแล้ว เตี้ยวันลาวเป็นลาว
 แล้ว ลาวเป็นลาวอิสระแล้วจากจักรวรรดินิยม ลาวมีเอกราช
 อธิปไตยสมบูรณ์แล้ว พวกเจ้าหนีกันมาทำไม พวกเจ้านี้ขี้เกียจ
 ชี้อร่า ไม่อยู่ช่วยกันสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติ หนีมา
 อาศัยเมืองไทยอยู่นี่ไม่อายเขาหรือ ไป กลับไป บ้านเมืองเรา
 โน่นมาอยู่ทำไมที่นี่ อาตมาคิดว่าพระหรือคนเหล่านั้นไม่ได้
 ประสพความทุกข์ ความเดือดร้อน ด้วยตนเอง ก็เลยไม่ค่อยเชื่อ
 กงหลงเชื่อแต่คำโฆษณาของเขาที่ว่า “พรรคคุ้มครอง รัฐบาล
 นำพา ประชาชนเป็นเจ้า” ฟังดูเถอะมันไพเราะและน่าเชื่อ
 ถือแค่ไหน

ส่วนหลักการอีกข้อหนึ่งซึ่งเขาพยายามเหลือเกินที่จะ
 ต้องทำให้ได้ก็คือการล้มล้าง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
 เพราะเขาถือว่าชาติก็ดี ศาสนาก็ดี และพระมหากษัตริย์ก็ดี
 เป็นอุปสรรคในการปฏิวัติอย่างใหญ่หลวงของฝ่ายเขา ถ้าหาก

ว่ายังมีสถาบันทั้งสามนั้นอยู่ เขาถือว่าเขายังปฏิวัติไม่สำเร็จ เขา
 จะต้องพยายามปฏิวัติล้มล้างต่อไปอย่างเช่นในเมืองลาวนี้ ชาติ
 ลาวที่กำลังจะเลอะเลือนและหมดไปในที่สุด พระมหากษัตริย์
 เขาก็โค่นล้มไปแล้ว ส่วนศาสนานั้นเขาก็พยายามอยู่แต่ว่ามัน
 ผันลักในจิตใจของคนลาวมาก แต่เขาก็จะต้องล้มล้างให้ได้ แต่
 แต่ขณะนี้เขาไม่ทำอะไรรุนแรงนัก เพราะเกรงว่ามันจะเป็น
 การกระทบกระเทือน และอีกอย่างหนึ่งเขาเกรงว่าความ
 กระทบกระเทือนนั้นมันจะแพร่หลายเข้ามายังประเทศไทยเร็ว
 เกินไป เพราะเมืองไทยและคนไทยก็เป็นชาวพุทธส่วนใหญ่
 มันจะเสียผลทางการเมืองของเขา ด้วยที่เขามุ่งผลทางการเมือง
 กับประเทศไทยด้วย

ถาม ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์มี
 แผนเพื่อการยึดครองประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศลาว

ตอบ สำหรับเรื่องนี้ อาตมาคิดว่าคงไม่มีแผนยึดครอง
 เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น เพราะเขาวางลัทธิประวัติศาสตร์
 ไม่ถอยหลัง มันไม่หมุนกลับหลัง มีแต่มุ่งไปข้างหน้าอย่างเดียว

เท่านั้น เขาว่าทั้งโลกจะต้องเป็นคอมมิวนิสต์หมด หมายถึง
 ความว่าระบอบคอมมิวนิสต์ของเขาจะต้องครองโลก เนื่องจาก
 ว่าระบอบเสรีประชาธิปไตยนั้นมันเรื่อยเจื้อย มันเต็มไปด้วย
 เรื่องคอร์รัปชัน การโกงกิน ลักเล็กขโมยน้อย จักรวรรดิ
 บังหลวงและจักรวรรดิบังราชูร์ จีบลั่นกัน มันเป็นอย่างนี้
 มาหลายพันปีแล้ว เขาว่าระบอบคอมมิวนิสต์สามารถจัดสิ่งเลว
 ร้ายเหล่านั้นได้ เพราะฉะนั้นระบอบคอมมิวนิสต์ของเขามัน
 จะต้องก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ก้าวไปไม่หยุด ไม่ใช่ก้าวไปหา
 เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น และจากความเชื่ออันนี้เขาก็ว่าจะ
 ต้องทำประเทศไทยให้เป็นคอมมิวนิสต์ให้ได้

ถาม อยากทราบว่าสาเหตุใหญ่ ๆ ที่ทำให้ประเทศลาว
 ต้องเสียแก่คอมมิวนิสต์นั้นมีอยู่อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ตามความเห็น
 ของพระคุณท่าน

ตอบ ตามความเห็นของอาตมาณะ อาตมาว่าเพราะ
 คนลาวส่วนใหญ่ “หลับ” แต่ถ้าจะแยกเป็นสาเหตุใหญ่ ๆ ก็น่า
 จะเป็นอย่างนี้

คนลาวส่วนใหญ่ขาดความรู้ ขาดความตื่นตัว คือไม่สนใจเรื่องบ้านเมืองเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าขณะที่รัฐบาลกำลังรบกับฝ่ายแนวลาวยกชาติอยู่นั้น คนลาวก็คิดว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลเท่านั้น และว่าใครจะมาปกครองก็ได้ ประชาชนไม่เคียดแค้นอะไร

คนลาวบางส่วนก็เชื่อว่าเจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์อยู่แล้วคงไม่นำพาชาติบ้านเมืองไปเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ นำพาไปในทางไม่ดี และว่าเจ้าสุภานุวงศ์ก็ทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองเหมือนกัน

ข้าราชการส่วนใหญ่ทั้งทหารและพลเรือนไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายของลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงไม่ค่อยตื่นตัว ไม่ทำความเข้าใจกับประชาชน และบางส่วนก็เห็นแก่ตัวทุจริตคอร์รัปชัน

ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือผู้นำคือทำให้ประชาชนตื่นขึ้นมา ทำให้ประชาชนเห็นว่ามันเป็นวิธีการของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้ประชาชนตื่นตัวขึ้นมาต่อสู้ เมื่อชาคผู้นำในลักษณะนี้ทำให้

ให้ปฏิบัติตามสัญญาและอนุสัญญาอย่างครบถ้วน และสร้างพระราชอาณาจักรลาวให้มีสันติภาพ เอกราช ความเป็นกลาง ประชาธิปไตย เอกภาพ และความวัฒนาถาวร

๑.๒ ปฏิบัติความเสมอภาคในทุกด้าน การเมือง การเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมระหว่างบรรดาชนชาติชนเผ่า ตัวแทนของบรรดาชนชาติชนเผ่าต้องมีฐานะเหมาะสมในบรรดาองค์การปกครองทุกชั้น ต้องช่วยเหลือบรรดาชนชาติส่วนน้อยในการปรับปรุงให้ดีขึ้น ชีวิตการเป็นอยู่และในการเชิดชูความรู้ของเขาให้สูงขึ้นทุกด้าน

๑.๓ ปฏิบัติบรรดาสិทธิเสรีภาพประชาธิปไตยของประชาชนอย่างครบถ้วน เช่นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิเสรีภาพในการเชื่อถือ สิทธิเสรีภาพในการพูด สิทธิเสรีภาพในการขีดเขียน สิทธิเสรีภาพในการร่วมชุมนุม สิทธิเสรีภาพในการสร้างตั้งพรรคและองค์การการเมือง สิทธิเสรีภาพในการออกสมัครรับเลือกตั้งและลงบัตรเลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพในการไปมาและในการตั้งภูมิลำเนา สิทธิเสรีภาพในการประกอบ

วิสาหกิจและสิทธิเสรีภาพในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัว
ต้องลบล้างกลอุบาย ต้องลบล้างระเบียบกฎหมายทุกข้อ
กำหนดและทำการจัดตั้ง ห้ามห้ามทุกการกระทำที่ฝืนต่อบรรดา
สิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยของประชาชน

๑.๔ เลือกตั้งแบบประชาธิปไตยเพื่อปรับปรุง
บรรดาองค์การปกครองของรัฐในชั้นบ้าน และชั้นตำบลให้
เข้มแข็งและครบถ้วน ส่วนชั้นเมืองและชั้นแขวงนั้นในเมื่อ
รอทำกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป ฉบับคณะมนตรีจะเสนอในข้าง
หน้านั้นให้ปฏิบัติตามที่เคยทำมา ส่วนคณะมนตรีนั้นให้มีอยู่
ในทุกชั้น แต่ชั้นบ้านถึงชั้นแขวงด้วย การเลือกตั้งแบบ
ประชาธิปไตยด้วยการดัดแปลง และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย
เลือกตั้งและจัดตั้งทั่วไปอย่างมีเสรีภาพ และประชาธิปไตยอัน
แท้จริงเพื่อเลือกตั้งเอาสภาผู้แทนราษฎรและสร้างตั้งรัฐบาล
ผสมแห่งชาติอุดมสมบูรณ์ ปรับปรุงอำนาจตุลาการให้มีความ
ยุติธรรมอย่างแท้จริง กันควักดัดแปลงและแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญบนพื้นฐานแห่งการเคารพนับถือพระราชาบัลลังก์

และการรับประกันสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยของประชาชนถึง
ที่สุดเพื่อสร้างพระราชอาณาจักรลาวให้มีสันติภาพ เอกราช
ความเป็นกลาง ประชาธิปไตย เอกภาพและความวัฒนา
ถาวร

๑.๕ เคารพนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนา
อื่น ๆ ปกป้องรักษาวัดวาอารามและโบสถ์สืมาวิหารและปูชนีย-
วัตถุอื่น ๆ ปกป้องรักษาสีทิวทัศน์และเทศนาของพระสงฆ์
และนักบวชศาสนาอื่น ๆ และปกป้องรักษาศาสนิกของทุก
ศาสนา

๑.๖ ปฏิบัติเสรีภาพระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย
ในทุกด้าน การเมือง การเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมและ
สังคม ช่วยเหลือผู้หญิงให้มีระดับความรู้สูงขึ้นในทุกด้าน และ
เสริมขยายความสามารถของแม่หญิงเข้าในวงงาน และปกป้อง
รักษาประเทศชาติ ปรับปรุงชีวิตการเป็นอยู่ของแม่หญิงพวก
ออกแ่งงานในบรรดาชนชาติชนเผ่า พิเศษแม่เฒ่าใจใส่
ปกป้องรักษาผู้เป็นแม่และเด็กน้อย

๑.๗ ก่อสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจการเงินแห่งชาติ
 ที่ เป็นเจ้าของและมั่งคั่งสมบูรณ์ไปที่ละก้าว ด้วยวิธีอิงใส่
 ทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและกำลังเรี่ยวแรงของประ-
 ชาชนเราเป็นต้นต่อ พร้อมกันนั้นก็ต้องหาแสวงหาการช่วย
 เหลือจากต่างประเทศไม่มีเงื่อนไขทางการเมืองผูกมัด เพื่อทำ
 ให้ประชาชนมีความสุขและบ้านเมืองได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ขยาย
 เวียกงานกลสิกรรม ป่าไม้ อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การ
 ค้าขาย คมนาคมและการขนส่งโดยที่เอาการกลสิกรรมและการ
 ป่าไม้เป็นพื้นฐานให้แก่การก่อสร้าง และขยายอุตสาหกรรม
 แห่งชาติ ให้ก้าวขึ้นถึงขั้นขยายตัวรอบด้าน พัฒนาเศรษฐกิจ
 แห่งชาติที่เป็นของตนเองและให้เข้มแข็ง ส่งเสริมการผลิต
 ของปวงประชาชนทั้งชาติอย่างแข็งแรง พร้อมกันนั้นก็เพิ่ม
 ทวีของเขตเศรษฐกิจซึ่งรัฐเป็นผู้ครอบครอง ส่งเสริมให้เอก-
 ชนประกอบวิสาหกิจอย่างอิสระหรือร่วมลงทุนกับรัฐ ตาม
 หลักการที่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและรับประกันสิทธิประ-
 โยชน์ของรัฐและของเอกชนปฏิบัติระบอบภาษีอากรที่มียุติธรรม

และสมเหตุสมผล และระบอบคุ้มครองการเงินอันที่ซื่ออย่าง
เคร่งครัด

๑.๘ ปกป้องรักษาประเพณีอันดีงามของชนชาติ
ชนเผ่า ขยายวัฒนธรรมและการศึกษาแห่งชาติและก้าวหน้า
เชิดชูจิตใจรักชาติและสามัคคีมิตรภาพระหว่างชนชาติชนเผ่า
และระดับวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และวิทยาการของประชาชน
บรรดาชนชาติชนเผ่าให้สูงขึ้นทั้งด้านและปฏิบัติการฝึกสอน
และการเรียนเป็นภาษาลาวและด้วยอักษรลาวในทุกโรงเรียน
ทุกชั้นทุกประเภท ขยายการศึกษาประเภทต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์
เช่นระหว่างชั้นการศึกษาสามัญ ชั้นมัธยม ชั้นอาชีวศึกษา
และชั้นมหาวิทยาลัย ก่อสร้างและบำรุงลำดับอาคารโศพนักงาน
ข้าราชการและพลากรผู้ชำนาญชำนาญ ผู้รับใช้ภารกิจการก่อสร้าง
และปกป้องรักษาประเทศชาติ

๑.๙ ขยายการงานสาธารณสุขให้ลงถึงตาแสงและ
หมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล ตรวจสอบเพื่อป้องกันรักษาสุขภาพของ
ประชาชนบรรดาชนชาติชนเผ่า กำจัดโรคเฝ้าพยาธิและเชื้อ
โรคต่าง ๆ ก่อนอื่นเน้นพยาธิไข้ป่า ชุกต กามโรค พยาธิ

ลำไส้และอื่น ๆ และต้านการตายหุน่มน้อย ตายพุ่มตายพวย
(ตายแต่เด็ก ๆ ด้วยโรคมัยไข้เจ็บ) เพื่อเพิ่มพลเมืองชนชาติ
ชนเผ่า

๑.๑๐ รับประกันการทำงานและปรับปรุงในด้าน
ชีวิตความเป็นอยู่ต้านวัตถุและจิตใจให้แก่พลเมืองทุกคนอยู่ใน
หัวเมืองและชนบท ลดล้างการอดข้าว ลดล้างการยึดเอาดิน
ดอนไร่นา หัวสวน การใช้แรงงานและการประกอบวัตถุอัน
หนักหนาของชาวกรรมกรและชาวไร่นา ช่วยเหลือผู้ประสบ
ภัยสงคราม ผู้เฒ่าแก่ชราและเด็กกำพร้าพ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อ
แม่ ที่ไม่มีบ่อนอาศัยและผู้พิการเสียอวัยวะ ช่วยเหลืออาหาร
ช่วยเหลือทหารที่ออกการเป็นต้นฝืนถึงบาดเจ็บเสียองคะ กรอบ
ครัวของนายและพลทหารและของนาย พลตำรวจ เพื่อให้เขา
ได้ทำมาหาเลี้ยงชีพและสามารถประกอบส่วนเข้าในการก่อสร้าง
ประเทศชาติบ้านเมือง ปกป้องรักษาสีทธิประโยชน์ของพี่น้อง
ร่วมชาติที่อยู่ต่างประเทศและสิทธิประโยชน์อันชอบธรรมของ
ชาวต่างด้าว ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยดีและที่เคารพนับถือกฎ-
หมายของบ้านเมืองลาว

๑.๑๑ งบประมาณของวัฒนธรรมอันเลื่อม
 ทราบของชาวต่างประเทศและบรรดาภัยอันตรายทางด้านสังคม
 เป็นต้นและการลักขโมยเขา การโสเภณี การพนัน แม้แต่รับ
 ประกันความเป็นระเบียบเรียบร้อยความสงบของสังคม ปกป้อง
 รักษาจารีตประเพณีอันดีงามของชาติ ปกป้องรักษาคูณสมบัติ
 เกียรติและศักดิ์ศรีของคนลาว และรุ่นหนุ่มของเยาวชนหญิง
 ชายอันสดชื่นของชาติ

๑.๑๒ ก่อสร้างกองทัพและกำลังป้องกันความสงบ
 อันเป็นเอกภาพของชาติให้มีน้ำใจรักชาติรักประชาชนเกี่ยวกับ
 ที่จะปกป้องรักษาประเทศชาติ ปกป้องรักษาสันติภาพ ความสงบ
 สุข ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทหารต้องทำการงาน
 ของตนเองส่วน ใดส่วนหนึ่งทางด้านเสบียงอาหาร เพื่อจะลด
 ภาระของประชาชน กองทหารต้องเข้าร่วมในการก่อสร้าง
 เศรษฐกิจและวัฒนธรรมและปรับปรุงให้ดีขึ้น ชีวิตความเป็น
 อยู่ของประชาชนภายในกองทัพและในกำลังป้องกันความสงบ

ของชาติ ต้องมีประชาธิปไตยและเทิดทูนระเบียบวินัยและ
เอาใจใส่ซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ของนาย พลทหาร ของนายและ
พลตำรวจ

๒. บรรดานโยบายต่างประเทศ

๒.๑ ทางให้บรรดาประเทศที่กล่าว ในภาคหน้าที่
ร่วมข้างบนนี้ต้องเคารพนับถือบรรดาสิทธิพื้นฐานของชาติ ถึง
อธิปไตย เอกราช เอกภาพและบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว
ต้องปฏิบัติตามสัญญาและอนุสัญญาเวียงจันทน์ ปี ค.ศ. ๑๙๖๓
อย่างเข้มงวดและถึงที่สุด ทางให้สหรัฐอเมริกาต้องประกอบ
ส่วนเข้าในการทำบาตแผลสงครามอยู่ในลาว

๒.๒ เพิ่มทวิสัมพันธ์ไมตรีกับบรรดาประเทศชาติ
ระหว่างชายชาวทางทุตกกับทุกประเทศที่เคารพนับถือเอก -
ราชและอธิปไตยของลาว ปฏิบัติตามหลัก ๕ ประการแห่งการ
อยู่ร่วมกัน โดยสันติ ขยายการพัวพันอันเป็นปกติกับทุกประ
เทศโดยไม่จำแนกระบอบการเมืองและสังคม ก่อนอื่นมั่น
กับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ไม่อนุญาตให้ประเทศ

โตเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของลาว ไม่ว่าอยู่ภายใต้รูป
การใด ๆ ^๕ ลาวไม่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์หรือกลุ่มทหาร
ใด ๆ หรือที่มีลักษณะใด ๆ ก็ตามที่ไม่สอดคล้องกับแนวทาง
สันติภาพ เอกราชและความเป็นกลางของพระราชอาณาจักร
ลาว ลาวไม่รับรู้การค้ำของเถื่อนของกลุ่มสัมพันธ์ หรือกลุ่ม
ทหารใด ๆ ^๕ ทั้งสิ้น

๒.๓ รับเอาการช่วยเหลือโดยตรงและไม่มีเงื่อนไข
การเมืองผูกมัด ของบรรดาประเทศ ที่มีเจตนาดีอยากช่วยเหลือ
ลาวในการฟื้นฟูและการก่อสร้างเศรษฐกิจและขยายวัฒนธรรม
บนพื้นฐานแห่งการ เคารพนับถือเอกราช และอธิปไตยของ
ลาวขยายการค้า และการร่วมมือทางเศรษฐกิจกับทุกประเทศ
ตามหลักการเสมอภาค ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์และรับ
ประกันอธิปไตยและเอกราชของลาว

๒.๔ เคารพนับถือสัญญาต่าง ๆ ที่ลาวได้เซ็นกัน
กับต่างประเทศซึ่งสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนลาว
ลงลายัญญาใดที่ขัดและฝืนต่อหลักการต่าง ๆ ดังกล่าว

๒.๕ แสวงหาความเต็มใจสนับสนุนของรัฐบาล และประชาชนของบรรดาประเทศและบรรดาคณะการจัตตังสากลที่มีต่อภารกิจอันเป็นธรรมแห่งการต่อสู้ เพื่อปรับปรุงสันติภาพให้มั่นคง และเพื่อสำเร็จและปรับปรุงเอกราชและความเป็นกลางของพระราชอาณาจักรลาว

๒.๖ สนับสนุนทุกขบวนการต่อสู้ของประชาชนประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นอินโดจีนอาเซียอาคเนย์และในทั่วโลกเพื่อสันติภาพ เอกราชแห่งชาติประชาธิปไตยและความก้าวหน้า ในเวลานี้ประเทศเรายังอยู่ในสภาพที่แบ่งออกเป็นสองเขตโดยแต่ละฝ่ายต่างอวดดีในลัทธิการเมือง แต่ว่าความปรารถนาทั่วไปของพี่น้องร่วมชาติในทั่วประเทศต้องการให้บ้านเมืองมีสันติภาพ เอกราช ความเป็นกลาง ประชาธิปไตย เอกภาพ และความวัฒนาถาวร โดยทำนองนี้ทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติแนวทาง และนโยบายต่าง ๆ ที่วางออกอยู่นั้นอย่างเคร่งครัดครบถ้วน และถึงที่สุดอยู่ในทุกท้องถิ่นที่ลึกที่ชั้นอยู่

กับเขตตรวจตราของคนลาว โดยมีการแนะนำเป็นเอกภาพกัน
 ของสถาบันสูงสุดของรัฐ ซึ่งสองฝ่ายเป็นเอกฉันท์กันสร้าง
 ทำขึ้น คือคณะมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติและรัฐบาลผสมชั่วคราว
 แห่งชาติ พร้อมกันนี้ทั้งสองฝ่ายยังต้องสืบต่อเจรจา
 ปรึกษาหารือกันเพื่อเสาะหาวิธีการแก้ไขบรรดาปัญหาที่พัวพัน
 ระหว่างสองฝ่าย และระหว่างสองเขตอย่างถูกต้องเหมาะสม
 บนจิตใจ เสมอภาค เคารพนับถือและเข้าใจซึ่งกันและกัน
 ผ่อนผันสัณยาวให้แก่กันและกัน ไม่ให้ฝ่ายใดริบเร่งล่วงล้ำกัน
 เพื่อสร้างเงื่อนไขสะดวกแก่การไกล่เกลี่ยกันไปจนถึงความถูกต้อง
 ประองคองและเอกภาพของชาติ ทุกชนชาติชนเผ่าในทั่วประเทศ
 ทุกท่านที่อยู่ในบรรดาองค์การปกครองของรัฐทุกกำลังการ
 เมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ นักเรียนรู้ ปัญญาชน พระสงฆ์ องค์
 เจ้า ข้าราชการ ทหารและตำรวจที่รักชาติ รักสันติภาพ เอก
 ราช ความเป็นกลางและประชาธิปไตยทุกท่านจงออกแรง
 เพื่อต่อสู้เพื่อปฏิบัติโครงการการเมืองนี้จนครบถ้วน เพื่อก่อ

สร้างพระราชอาณาจักรให้มีเอกราชให้มีเอกราช สันติภาพ
ความเป็นกลาง ประชาธิปไตย เอกภาพและความวัฒนาถาวร
คณะมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติ และรัฐบาลผสมการเมืองชั่ว
คราวแห่งชาติขอเรียกร้องด้วยความนับถืออย่างสูงมายังรัฐบาล
ทุกประเทศและประชาชนผู้เรียกร้องประชาธิปไตย และความ
เป็นธรรมในหัว โลกจึงสืบต่อสนับสนุนการต่อสู้กันเป็นธรรม
ของประชาชนลาวที่แน่ใจปรับปรุงให้ดีขึ้น สันติภาพและ
เอกราชแห่งชาติและก่อสร้างบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า

ที่นครหลวงพระบาง วันที่ ๒๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๗๔

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติ

เพียงโครงการการเมืองที่ว่ามานี้ก็จะเห็นว่าเราสามารถ
สร้างศรัทธาให้กับประชาชนลาวได้อย่างมากมายทีเดียว ก็ว่า
คนลาวเชื่อมั่นว่าเขาจะต้องปฏิบัติตามนี้ซึ่งมีแต่เรื่องดี ๆ ทั้ง
นั้นใช่ไหม เรื่องการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสร้างศรัทธาที่เขา

เก่งทีเดียว เขาโฆษณาชวนเชื่อเก่งมาก วิธีการของเขาเป็น
 อย่างนี้ อาตมาอยากจะเรียกเขาสามารถวางยา “นอนหลับ”
 ได้ก็คือเมื่อเขาโฆษณาอะไรมาแล้วก็มีคนเชื่อ และไม่คิดสงสัย
 อะไรอีก ก็เท่ากับว่าทำให้ประชาชนหลับนั่นเอง

ลองคิดดูซิว่าเมืองลาว จะ ไม่เสียที่แก่คอมมิวนิสต์ ได้อย่างไรในเมื่อเขาวางยา “นอนหลับ” อยู่ตลอดเวลา

อีกประการหนึ่งที่อาตมาอยากฝากไว้ก็คือว่าเราพยายาม “เกาที่คัน” ถ้าเป็นภาษาชาวบ้านก็ว่าเหมือนเรากันหลังนี้แหละต้องให้คนอื่นเกาให้ เพราะตัวเราเองเกาไม่ได้หรือเกาไม่ถึง เช่นเดียวกับเราอยู่ในระบอบเสรีประชาธิปไตยนี้แหละ แม้มันคันขึ้นมา เมื่อไม่มีใครมาเกาที่คัน มันก็ไม่มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น เมื่อมีคนมาเกามันก็เกิดเป็นปัญหามากขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อมันคันขึ้นมา ก็ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นมาเกาให้ เรา ก็พยายามทำให้มันหายคันด้วยตนเอง อาตมาอยาก

ให้มันเป็นไปในทำนองนั้น เช่นว่าจุดคันที่สำคัญที่สุด คือการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือการฉ้อหลวงบังราษฎร์ อะไรทำนองนี้ก็ดี ยาเสพติดให้โทษก็ดี การพนันก็ดี เรื่อง โสเภณีและเรื่องเลอะเทอะของสังคมก็ดี เรื่อง เหล่าน้าเจ้าหน้าที่จะต้องพยายามกำจัดให้หมดไป โดยเร็วที่สุด หรือให้มันได้แต่น้อยที่สุด เพราะเรื่องเหล่านี้นั้น เป็นจุดสำคัญที่พวกเขาจะหาโอกาสมา “เกาหลัง” ให้

ถาม ตามความเห็นของพระคุณท่าน ประเทศไทย น่าจะเป็นคอมมิวนิสต์เหมือนเมืองลาวไหม ?

ตอบ เมื่อก่อนที่อาตมา จะหนีเข้ามาเมืองไทยก็ ไม่ค่อยแน่ใจนักว่าเมืองไทยจะเอาตัวรอดหรือไม่ แต่เมื่อมาอยู่เมืองไทยแม้เพียงเวลาอันสั้นก็เชื่อได้ว่าประเทศไทยเอาตัวรอดได้แน่ คือไม่มีโอกาสเสียที่แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์แน่นอน อาตมาเชื่ออย่างนี้

เพราะ ถ้าเปรียบเทียบว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นเหมือนโรคร้ายชนิดหนึ่ง ประเทศลาวเป็นโรคร้ายนี้มาก่อนจึงไม่รู้

วิธีหลบหลีก หรือวิธีรักษาจึงตายไปเพราะโรคร้ายนั้น แต่ประเทศไทยกำลังถูกโรคร้ายนี้แทรกแซงก็จริง แต่เผอิญคนไทยเห็นคนลาวคนญวน และคนเขมรตายมาแล้วเพราะโรคร้ายนี้ น่าจะศึกษาหาวิธีหลบหลีกหรือรักษาได้ นี่เป็นความเห็นส่วนตัวของอาตมา

อาตมาว่าคนไทยตื่นขึ้นมากแล้ว ถ้าตื่นอยู่ก็จะไม่ตายเพราะโรคร้ายนี้ แต่ถ้า “หลับ” ก็มีหวังตายได้ง่ายๆ เหมือนกับคนลาวคนญวนและคนเขมรนั้นแหละ ฉะนั้นอาตมาจึงเชื่อว่าคนไทยไม่มีวันเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะทุกคนตื่นขึ้นมากแล้ว ที่อาตมาว่าตื่นก็เพราะเห็นการจัดตั้งหลายอย่างเกิดขึ้น เช่น กิจการลูกเสือชาวบ้าน หมู่บ้านไทยอาสาป้องกันตนเอง เป็นต้น ซึ่งเมื่อเทียบดูแล้วก็คล้าย ๆ ทหารกองพลอนของลาวทุกวัน^{นี้} แต่ทหารกองพลอนของเขานั้นมีหน้าที่รับผิดชอบแต่ละกุ่มคือเขต ทำให้รู้ว่าคนพเนจรเหล่านั้นมาจากไหน เป็นญาติของใคร มาพักบ้านใครแล้วผู้นั้นต้องรับผิดชอบ จะพักอยู่ที่เวลาและจะกลับไปเมื่อไรก็ต้องแจ้งให้ทหารกองพลอนทราบ นอกจากนั้นทหารกองพลอนยังมีหน้าที่พิเศษ คือจับ

พวกนายจ้างนางโลม จับฉิ่นกัญชา จับพวกการพนัน และ
ภายใน ๗ วัน เขาจะประชุมกันเพื่อคุณลงนามว่าคุ้มไหนหรือใคร
ทำงานได้ผลอย่างไร เมื่อผู้ใดหรือคุ้มใดมีผลงานดีเด่นเขาก็
จะออกประกาศชมเชย

ถาม เกี่ยวกับกิจการลูกเสือชาวบ้าน พระคุณท่าน
มีความเห็นว่าควรจะดำเนินการอย่างไรอีก

ตอบ เรื่องลูกเสือชาวบ้านนี้อาตมาว่าดีแล้ว เพราะ
เป็นการบอกว่าเราตื่นแล้ว แต่อาตมาอยากให้ติดตามผลงาน
มากกว่านี้คือว่าเราได้จัดตั้งขึ้นมาแล้ว ใครเป็นผู้รับผิดชอบ
ก็ควรจะทำหน้าที่นั้นให้เต็มที่คือทำให้มันมีผลงานออกมาจริงๆ
คือในระยะครึ่งเดือน หรือหนึ่งเดือนควรจะได้นำมาตรวจสอบว่า
ได้ทำอะไรไปบ้าง นี่ข้อหนึ่ง ข้อสองก็คือว่าเรื่องการสัมพันธ์เพื่อ
ทำความเข้าใจแต่ละหมู่บ้าน อาตมาอยากให้มารวมกันเดือนละ
ครั้งหรือสองครั้งก็ได้ แล้วเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เรื่องลัทธิการ
เมืองคือระหว่างเสรีประชาธิปไตย กับคอมมิวนิสต์ มาบรรยาย
และควรบรรยายกันอย่างชัด ๆ จากตัวอย่างในเมืองลาวหรือ
เมืองเขมรเมืองญวนก็ได้ เพื่อให้ลูกเสือชาวบ้านได้รู้ซึ่งว่า
คอมมิวนิสต์จริง ๆ นั้นเขาปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไร

ถาม ในฐานะที่พระคุณเจ้าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระคุณเจ้าเห็นว่าพระสงฆ์ไทยควรจะช่วยชาติในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างไรหรือไม่

ตอบ อาตมาไม่อยากใช้คำพูดว่าต่อต้านอย่างที่เขาใช้กันหรอก แต่อาตมาเห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ควรจะได้ช่วยเหลือชาตินบ้านเมืองด้วยการพูด เรื่องการบ้านการเมืองให้ประชาชนเข้าใจบ้าง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ควรเอาใจใส่เรื่องความเป็นไปของบ้านเมืองบ้าง มิฉะนั้นแล้วไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร คุณลองคิดถึงดูซิว่าเมืองลาวนั้นพอกอมมิวนิสต์เข้ามาปกครองเท่านั้น พระเจ้าพระสงฆ์ก็อยู่ไม่ได้แล้ว นี่ก็เท่ากับว่าศาสนาหมดไปนั่นเอง แต่ถ้าพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเทศนาให้ประชาชนมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ชี้แจงให้ประชาชนทราบ และเข้าใจถึงลัทธิเสรีภาพ ในระบอบประชาธิปไตย หากใครเขาจะโจมตีบ้างก็ไม่ใช่ไร เพราะเราเอาธรรมะไปเทศนาสั่งสอนประชาชน และกล่าวถึง สิทธิเสรีภาพ กล่าวถึงชาติ กล่าวถึงศาสนาอันเป็นหลักใจ กล่าวถึงสถาบัน

พระมหากษัตริย์ที่ได้ปกครองบ้านเมืองจนกระทั่งได้รับความร่วม
 เย็นมาตลอด และต้องชี้แจงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นความจริง
 ในระบอบปกครองของคอมมิวนิสต์ให้ญาติโยมได้ทราบ ถ้าจะ
 ถูกใจบ้างก็เป็นพวกคอมมิวนิสต์เท่านั้น เพราะว่าเขาเป็น
 ฝ่ายเสียผลประโยชน์ อาตมาคิดว่าถ้าพระสงฆ์ทำได้อย่างนี้
 จะเป็นการช่วยเหลือบ้านเมืองได้ส่วนหนึ่ง แต่ถ้าพระสงฆ์
 คิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องญาติโยม เป็นเรื่องของบ้านเมือง
 เท่านั้น ส่วนพระสงฆ์คอยแต่จะรับไทยทานเพื่ออยู่รอดไป
 วันหนึ่ง ๆ เท่านั้น อาตมาเห็นว่าน่าจะลำบาก เพราะอะไร
 ก็เพราะว่าถ้าเขาเข้ามาได้แล้วก็พึงไปหมดทุกด้าน ชาตีกิ่พึง
 ศาสนาก็พึง พระมหากษัตริย์ก็พึง พังหมด

อาตมาขอฝากข้อคิดไว้อีกหน่อยก็คือว่า ควรระวังคน
 นี้ให้มาก คือพระ และ เด็กนักเรียน นักศึกษา เพราะคน
 สองคนนี้นับว่าไม่ได้เข้า ข้าวไม่ได้ซื้อ และเงินไม่ได้หา เมื่อ
 เป็นอย่างนี้จึงขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง เมื่อมีใครมาชัก
 ชวนหรือมาปลุกปั่นก็มักเชื่อเชื่อง่าย ที่อาตมาฝากข้อคิดนี้ไว้
 เพราะได้ข้อสังเกตนี้มาจากเมืองลาว

ถาม ในที่สุดแห่งการล้มภาณ^๕นั้นขอกราบขอบพระ -
 คุณเป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาให้ความสว่างเกี่ยวกับเมืองลาว และ
 พระคุณท่านจะมีข้อคิดอะไรฝากไปถึงคนไทยทั้งชาติบ้างไหม

ตอบ อาตมาไม่มีอะไรจะมาฝากอีก นอกจากขอให้
 คนทั้งชาติจงสามัคคีปรองดองกัน อย่าแตกแยกสามัคคีกัน
 และจงระลึกอยู่เสมอว่า “ทั้งหมดให้คุณเมืองลาวเป็นตัวอย่าง”
